



"Precis! Absolut! Exakt!"
Ingenjörernas behov av korrekt terminologi

Åsa Holmér, Terminologicentrum TNC
18 september 2013

TNC
© Terminologicentrum TNC

Varför **skäms** vi över att inte kunna uttrycka oss på engelska
MEN
skryter över att vi inte kan hitta rätt ord på svenska?

TNC
© Terminologicentrum TNC

Språklagen (SFS 2009:600)

4 § Svenska är huvudspråk i Sverige.

5 § Som huvudspråk är svenskan samhällets gemensamma språk, som alla som är bosatta i Sverige ska ha tillgång till och som ska kunna användas inom alla samhällsområden.

TNC
© Terminologicentrum TNC

Språklagen (SFS 2009:600)

12 § Myndigheter har ett särskilt ansvar för att svensk terminologi inom deras olika fackområden finns tillgänglig, används och utvecklas.

TNC
© Terminologicentrum TNC

"Inom vetenskapen skrivs allt färre texter på svenska, vilket gör att svensk terminologi inte utvecklas inom alla områden. De vetenskapliga texterna utgör ofta grunden för utredningar och beslut. Det finns i dag ansatser till att stärka svenskan som vetenskapligt språk, men mer behövs.

För att svenskan ska vara ett komplett och samhällsbärande språk – som språklagen föreskriver – är det nödvändigt att texter och termer finns på svenska. Det är viktigt för demokratin.

I ett demokratiskt samhälle står språket i centrum. Medborgarna ska kunna hålla sig informerade, vara delaktiga i samhällsutvecklingen och påverka sin egen situation."

Ann Cederberg, chef för Språkrådet
DN Debatt 2013-08-20

TNC
© Terminologicentrum TNC



Terminologicentrum TNC

- är det centrala organet i Sverige för terminologi och fackspråk
- har till uppgift att skapa, underhålla och utveckla svensk terminologi.

TNC
© Terminologicentrum TNC

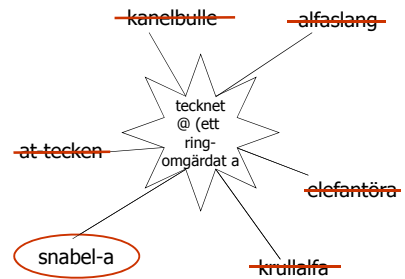
Varför terminologiarbete?

- För att åstadkomma en entydig och effektiv kommunikation inom och mellan yrkesgrupper.
- För att strukturera kunskap på ett organiserat och överskådligt sätt.

Väldokumenterad, standardiserad metod:
ISO 704, 10241, 1087

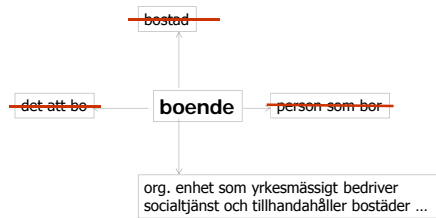
TNC

© Terminologikum TNC



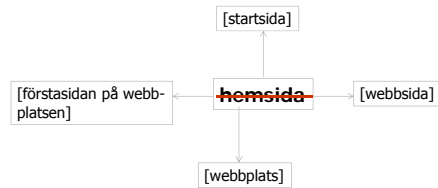
TNC

© Terminologikum TNC



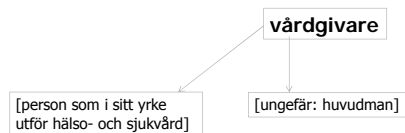
TNC

© Terminologikum TNC



TNC

© Terminologikum TNC



TNC

© Terminologikum TNC



TNC

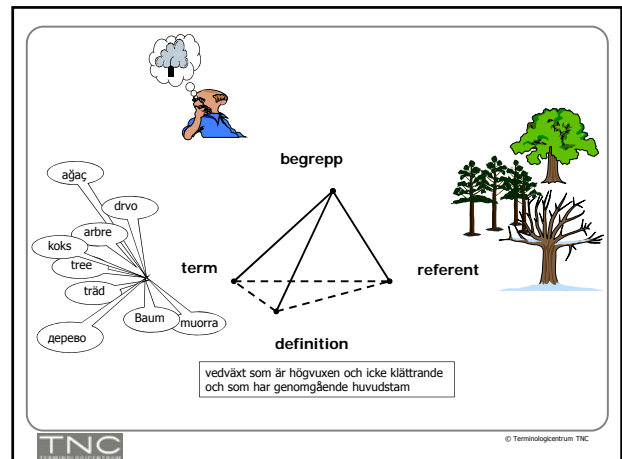
© Terminologikum TNC

Grundpelare i terminologiläran

- begrepp är utgångspunkten för allt terminologiarbete
- begrepp och termer skall hållas isär
- varje begrepp bestäms genom sin position i ett begreppssystem

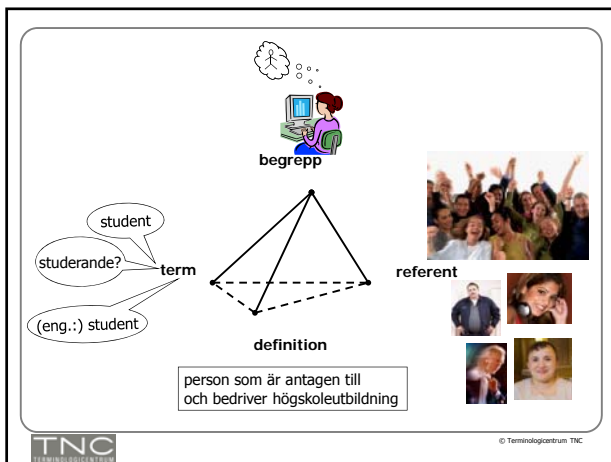
TNC

© Terminologikum TNC



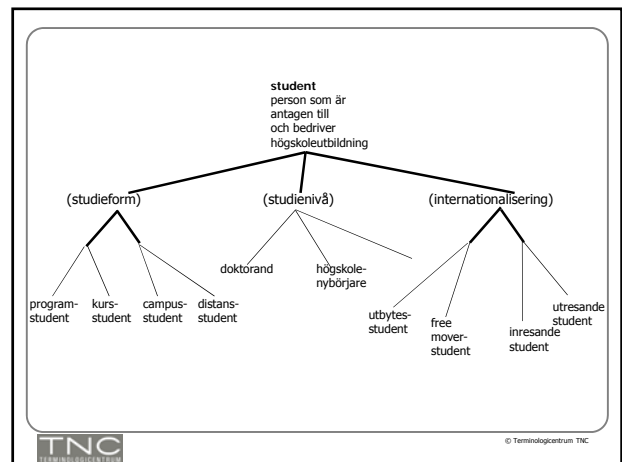
TNC

© Terminologikum TNC



TNC

© Terminologikum TNC



TNC

© Terminologikum TNC

svensk term: **programstudent**
definition: student som deltar i högskoleutbildning i form av utbildningsprogram

engelsk term: degree programme student

svensk term: **kursstudent**
definition: student som deltar i högskoleutbildning i form av fristående kurs

anmärkning: Det engelska uttrycket ska snarare ses som en förklaring av det svenska begreppet än en etablerad engelsk term.

engelsk term: student on freestanding course

TNC

© Terminologikum TNC

Kulturspecifika begrepp

sv term **friggebod**
mindre byggnad (på högst 15 kvadratmeter) som hör till ett småhus och som får byggas utan bygglov

jämför: **komplementbyggnad**

anm.: Se vidare PBL 8:4 punkt 6. Tillstånd krävs enligt NvL inom strandskyddsområde.

en term [shed not requiring a building permit]
fr term [remise extempée de permis de construire] *f*
[petit abri de jardin] *m*

de term **Gartenlaube** *f*

Källa: TNC 95: Plan- och byggtermer, 1994



TNC

© Terminologikum TNC

Typiska terminologiska problem som många fackområden ställs inför:

1. samma term används om två begrepp:
högskola (1) och *högskola* (2)
2. en ny term har börjat användas om ett "gammalt" begrepp: *fristående kurs*
3. termen *distansutbildning*, som står för ett nytt begrepp, leder till behov av att mynta en ny term för ett "gammalt" begrepp: *campusutbildning*
4. omöjlig eller svårhanterlig engelsk term leder till behov av svensk term:
paper, call for papers, peer review, free mover



© Terminologikum TNC

Låna in andras ord eller hitta på egna?

trafficking → **människohandel**

grooming → **kontakt med barn i sexuellt syfte (gromning?)**

stalking → **olaga förföljelse (stalkning?)**



© Terminologikum TNC

"Engelskan är klar och stabil och engelsmännen har full koll på sin egen terminologi."

Dagens "engelskor" (för det handlar om flera) skrivs inte alltid av modersmålstalare, och det finns inte heller ett centralorgan som TNC som följer terminologins utveckling och rekommenderar termer på engelska. Detta medför att det finns många termer och definitioner i omlopp, ibland kanske till och med flera för ett och samma begrepp i olika läroböcker (eller värre, i en och samma lärobok). Detta försvårar inläringen och studenterna lägger ner onödig energi på att försöka förstå det som kunde vara tydligare redan på originalspråket engelska.

Lösningen för lärosätena är att bilda tematiska termgrupper. I en termgrupp kan lärare, forskare och andra med inblick i ett ämnesområde samlas och tillsammans klargöra både den engelska och den svenska terminologin. Man arbetar med de engelska termerna, reder ut begreppen bakom dessa, utformar definitioner och rekommenderar termmotvarigheter på svenska. Några sådana grupper finns redan: Biotermgruppen, Datatermgruppen och Optiktermgruppen. Terminologiskt stöd kan lärosätena få från TNC.

Räddning: Bilda termgrupper och red ut begreppen bakom termerna! Ge rekommendationer och förslag på svenska termer att använda för begreppen.



© Terminologikum TNC

"Vi undervisar på engelska så vi behöver inte tänka på svenskan."

I § 12 av den nya språklagen står det att "myndigheter har ett särskilt ansvar för att svensk terminologi inom deras olika fackområden finns tillgänglig, används och utvecklas". Universitet och högskolor räknas också som myndigheter. Därför måste lärare på lärosätena nu börja reflektera över hur svensk terminologi kan göras tillgänglig, användas och utvecklas för studenterna – även om undervisningen bedrivs på engelska! Ett sätt är att utarbeta parallellspråkiga engelsk-svenska termlistor. Då kan studenterna ta till sig den engelska undervisningen och kurslitteraturen bättre. Dessutom motarbetas domänförlusten inom ämnet.

Räddning: Skapa termlistor på engelska och svenska!



© Terminologikum TNC

"Det finns inga svenska termer och vi kan inte skapa termer på svenska."

Sedan 2009 finns en svensk nationell termbank, Rikstermbanken. Till den samlar TNC in material från många olika håll: myndigheter, företag, lagtexter och rapporter. Detta innebär att terminologi som tidigare varit ganska svårtillgänglig nu finns enkelt sökbar också för studenter, lärare och forskare. Studenter kan till exempel snabbt skaffa sig en överblick över det område de studerar – och lärare kan få hjälp att skapa ordlistor till kurslitteraturen. Eller använda Rikstermbanken som digital läresurs i sig.

Även om Rikstermbankens slogan är "Alla termer på ett ställe" innehåller den förstås inte alla termer som finns. Och nya termer måste ibland skapas. I term-grupper kan lärare och andra experter inom ämnesområdet arbeta tillsammans och skapa termer med bred förankring.

Räddning: Skapa svenska termer genom att ta hjälp av en termgrupp. Sök upp, eller lagra och sprid termer genom Rikstermbanken.



© Terminologikum TNC

The image shows two screenshots of web pages. The top screenshot is from the 'Svenska Termgruppen' website, displaying a list of terms and their definitions in Swedish. The bottom screenshot is from the 'Rikstermbanken' website, showing a search interface and a list of terms with their corresponding Swedish and English definitions.

1. Analysera det bakomliggande begreppet

Svenska datatermgruppen

- Studera hur den engelska termen används.
- Fråga experter.
- Gör en definition eller en förklaring.

TNC

© Terminologikum TNC

2. Försök hitta ett svenskt ord

Svenska datatermgruppen

- Använd ett gammalt svenskt ord:
sändlista i stället för *mailing list*
lösenord i stället för *password*
- Översätt det engelska ordet:
frames blir *ramar*, *ramteknik*
seamless blir *sömlös*
- Konstruera ett nytt svenskt ord:
snabel-a för @
säkerhetskopia i stället för *backup copy*
förvalt värde i stället för *default value*
responsive web design blir *följsam webbdesign*

TNC

© Terminologikum TNC

3. Annars: låna in det engelska ordet

Svenska datatermgruppen

- Stava ordet svenskt:
skanner
chatta
- Uttala ordet svenskt:
cyber bör uttalas */syber/*
- Böj ordet svenskt:
skannern, *skannrar*
servrar (ej *servers*)
- Använd svensk ordbildning:
hackare i stället för *hacker*

TNC

© Terminologikum TNC

 **RIKSTERMBANKEN**
www.rikstermbanken.se

Rikstermbankssekretariatet:
rikstermbanken@tnc.se

TNC

© Terminologikum TNC

TNC-publikationer



TNC

© Terminologikum TNC

Ordlistan
för dig som
vill veta var
gränsen går.

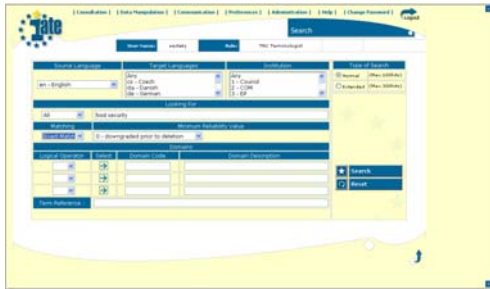
TNC 104
TERMINOLOGICENTRUM TNC
Basord
i våra fackspråk

användning beteckning till följt
konstruktiv samordning säkerhet
enhet system
information data
den webbet följt funktioner objekt
dokument handling akt ärendet
reparation ressourceföreställning
bild illustration
beträffande bild bild kon påse sök
användning apparat anläggning
matte konstrukt utgående konstruktion

TNC

www.tnc.se
08-446 66 00

IATE – Inter-Agency Terminology Exchange → Interactive Terminology for Europe



TNC

© Terminologikum TNC

Rikstermbanken – nyttan

- enklare och snabbare åtkomst till terminologi inom olika fackområden
- öka medvetenheten om fackspråk
- snabbare spridning av nya begrepp och termer
- effektivare terminologiarbete
- ny överblick → revideringar, forskning etc.
- verka för livslångt lärande
- stärka Sveriges fackspråk och motverka domänförlust

TNC

© Terminologikum TNC

Rikstermbanken som sökredskap

- Vilka begrepp används inom vilka ämnesområden?
- Har någon annan redan definierat de begrepp vi använder?
- Kan vi, ev. med viss anpassning, använda samma definition?
- Vilka motsvarigheter till en svensk term finns på andra språk?

TNC

© Terminologikum TNC

Man ska i Rikstermbanken kunna

- få en uppfattning om ett begrepp via en term
- få insikter om att en term används av andra med en annan betydelse än vad man själv gör
- hitta definitioner som kan användas för att förklara termer eller ersätta termer
- kontrollera om en term är rekommenderad eller avrådd
- använda termer och definitioner i en ordlista som kompletterar ens text

TNC

© Terminologikum TNC

Vad kan TNC hjälpa till med?

- bistå i termgrupperna
- hålla kortkurser i terminologi
- hjälpa till att göra parallellspråkiga termlistor

TNC

© Terminologikum TNC